

INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA NA REALIZACIJI PROJEKATA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE

Program podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije u Crnoj Gori aktuelan je punih 14 godina. Od početka primjene programa, izgrađeno je 34 nova objekta za proizvodnju električne energije, i to: 32 male hidroelektrane (mHE) i dvije vjetroelektrane VE Krnovo i VE Možura).

Program podsticaja inicijalno je trebao da pokrene kako najznačajnije investicione aktivnosti u segmentu proizvodnje električne energije, tako i ostvarenje primarnog cilja u smislu stvaranja energetske nezavisnosti Crne Gore zasnovane na proizvodnji iz obnovljivih izvora energije.

Međutim, tokom realizacije pojedinih ugovora o koncesiji za izgradnju mHE, lokalno stanovništvo izrazilo je neslaganje sa idejama korišćenja vodotoka za izgradnju mHE. U većem broju slučajeva ovi zahtjevi značili su isključivost u smislu protivljenja korišćenja vodotoka za izgradnju mHE. U početku radilo se o malim hidroelektranama na Đuričkoj rijeci, Komarači i Murinskoj rijeci u Plavu, Lještanci u Bijelom Polju, Trepačkoj rijeci u Andrijevi i Bukovici u Šavniku. Kasnije se izgradnja mHE usprotivilo i lokalno stanovništvo na vodotocima Vinicka, Crnja, Skrbuša, Vranještica.

Protivljenje mještana izgradnji pojedinih objekata u direktnoj je koliziji sa osnovnom idejom programa podsticaja proizvodnje iz OIE – podizanja kvaliteta života i direktni benefiti lokalnog stanovništva. Stoga je postojala potreba da se tokom realizacije programa podsticaja ima na umu navedeni cilj, a u slučajevima gdje je njegovo ostvarenje dovedeno u pitanje, neophodno je bilo reagovanje.

Osnovna i najdjelotvornija mogućnost u tom kontekstu je bila preispitivanje odluka o dodjeli koncesija na vodotocima na spornim lokacijama. Ovakva opcija je morala biti razmatrana u dijalogu sa investitorima, u cilju raskida ugovora na obostrano prihvatljiv način koje bi institucionalno podrazumijevalo zaključenje sporazumnog raskida ugovora, predviđajući odgovarajući iznos direktne štete uz saglasnost strana da odustaju od prava i obaveza iz ugovora. Ovaj princip nije zadovoljen usled činjenice da su prethodno započete aktivnosti dovele na svršen čin pitanje donošenja određenih odluka, čak i pored činjenice da objektivno to u krajnjem ishodu nije bilo najbolje rješenje, ali svakako u datom trenutku vid iznuđenog rješenja zbog potrebe za brzim reagovanjem.

Naime, Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 17.10.2019. godine, donijela Zaključak da se pokrenu sporazumni raskidi šest ugovora o koncesiji kojima je planirana izgradnja mHE na sljedećim vodotocima: Đuričkoj rijeci, Komarači i Murinskoj rijeci u Plavu, Bistrici u Bijelom Polju, Trepačkoj rijeci u Andrijevi i Bukovici u Šavniku. Razgovori po pitanju sporazumnog raskida nijesu išla u pravcu u kom se trebalo kretati, što je u konačnom dovelo u situaciju da koncesionari u pojedinim slučajevima raskidaju ugovore sa koncedentom, odnosno Vladom, i istovremeno podnose tužbe radi naknade štete i izgubljene dobiti. Trenutak u kojem se dješavaju ovakve stvari nije ostavljao druge mogućnosti osim da i Vlada usled nepoštovanja određenih obaveza raskida ugovore o koncesiji. Sagledavajući trenutno cjelokupnu situaciju, i pored činjenice da postoji protivljenje stanovništva, postoje određeni ugovori kod kojih se koncesionar trudio da ispuni sve ugovorne

obaveze ali usled pomenutog protesta isti je bio onemogućen. Ova činjenica u konačnom može u sudskom sporu dovesti do mogućnosti da se plaćaju ogromni odštete zahtjevi prema tim koncesionarima. Potrebno je svaki slučaj pojedinačno analizirati i u takvim situacijama razmotriti i mogućnost van sudskog poravnjenja sa ciljem da se finansijski uticaj na Državu svede na najmanju moguću mjeru.

Od pomenutih šest ugovora, sa kojima je trebalo krenuti u pregovore oko sporazumnog raskida jedino je zaključen jedan Sporazum o raskidu ugovora o koncesiji za izgradnju mHE na vodotoku Trepačka rijeka dana 30.12.2019. godine. Za dva ugovora o koncesiji za izgradnju mHE na vodotocima Đurička rijeka i Bukovica koncesionari su krajem 2020.godine, preko advokatskih kancelarija, obavijestili Ministarstvo da raskidaju ugovore. Nakon toga, od strane Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Ministarstvu kapitalnih investicija dostavljene su tužbe ova dva koncesionara radi naknade štete, predate Privrednom sudu, na izjašnjenje.

Pored ovoga, za ugovore o koncesiji za izgradnju mHE na vodotocima Bistrica i Komarača, koncesionari su preko advokata 5.11.2020. godine dostavili Ministarstvu zahtjeve za izjašnjenje o naknadi štete. Nakon toga, kao i za prethodna dva ugovora, od strane Zaštitnika imovinsko pravnih interesa Ministarstvu kapitalnih investicija dostavljene su tužbe radi naknade štete, na izjašnjenje. Takođe i za vodotok Murinska je podnijeta tužba radi naknade štete.

Dovedeni u situaciju da više ne postoji osnova za razgovore oko sporazumnog raskida Vlada je zaključcima od 29.12.2020. godine i od 29.4.2021. godine raskinula ovih pet ugovora.

Pored ovoga postignut je dogovor oko raskida za još jedan ugovor koji je realizovan kroz Sporazum o raskidu ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju mHE "Bare Kraljske" na vodotoku Vranještica, koji podrazumjeva odricanje od naknade za obje ugovorne strane.

Takođe, Vlada je Zaključkom od 14.05.2020. godine zadužila Ministarstvo da otpočne proces pregovora sa koncesionarom "Rudi Energy" d.o.o. Berane o zaključivanju sporazuma o raskidu Ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane "Vinicka" na dijelu vodotoka Vinicka rijeke, Opština Berane. Koncesionar je iskazao spremnost da otpočne razgovore oko načina raskida ovog ugovora, uz eventualni dogovor oko obeštećenja po pitanju uložених sredstava.

Pored ovoga Vlada Crne Gore je zaključkom od 15.10.2020. godine pokrenula postupak raskida utvrđivanjem primjerenog roka za izvršenje ugovornih obaveza iz zaključenih ugovora kojima je bila predviđena izgradnja mHE "Raštak" na dijelu vodotoka Raštak, mHE "Raštak 2" na dijelu vodotoka Raštak, mHE "Rijeka Reževića" na vodotoku Reževića Rijeka i mHE „Ljeviška rijeka, izvor Morače“ na vodotoku bez naziva iz slivnog područja Gornja Morača. Kako je primjereni rok istekao, a koncesionari nijeus izvršili svoje obaveze Vlada je na sjednici od 29.12.2020. godine raskinula ova četiri ugovora.

Trenutno postoji snažan otpor stanovništva i na lokacijama na kojima je predviđena izgradnja mHE na vodotocima Crnja, Skrbuša.

Cijeneći trenutnu situaciju, postoji realna potreba da se reviduje analiza oko raskinutih ugovora, kao i ugovora na kojima postoji još uvijek protivljenje gradnji, kako bi se eventualno izbjegla mogućnost plaćanja enormnih naknada štete u slučajevima gdje su pojedini koncesionari realno činili sve što je u njihovoj mogućnosti da realizuju ugovor, ali su isti onemogućeni u najvećem broju slučajeva usled protivljenja stanovništva. Mora se znati da bilo koje nepravilno postupanje državnih organa uvodi Državu u potencijalnu opasnost da se od nje zahtjeva naknada koja bi bila ekvivalent njenog postupanja.

Važno je istaći da su pokrenute i inicijative da se kod nekih ugovora koji su raskinuti razmotri mogućnost pokretanja postupka pregovora oko postizanja obostrano prihvatljivog rješenja uz razumnu nadoknadu što bi u konačnom moglo da smanji štetu po Državu na najmanju moguću mjeru.

Takođe, važna činjenica kod predmetnih ugovora je ta što Ministarstvo kapitalnih investicija, kao organ nadležan za energetiku, prati realizaciju rokova i obaveza iz zaključenih ugovora koji su u direktnoj vezi sa odlukama drugih nadležnih organa čime u velikom broju slučajeva ne daju mogućnost kompletnog pregleda svih aktivnosti. Na ovaj način, na Ministarstvu kapitalnih investicija nije da cijeni donijeta akta ulazeći u ingerencije drugih organa, iz kojih razloge je potrebno uključivanje svih organa u institucionalno rješavanje pojedinih pitanja.

Imajući u vidu sve navedeno, kao i činjenicu da su pokrenuti sudski sporovi, koji mogu rezultirati značajnim novčanim obavezama Države i što iziskuje hitno postupanje, Ministarstvo kapitalnih investicija kao nadležno ministarstvo za praćenje realizacije ovih ugovora sugeriše Vladi da se zajednički zauzme jasan stav po pitanju ove problematike i utvrde konkretne dalje smjernice u cilju konačnog rješavanja ovih pitanja (učestvovanje u pregovorima oko postizanja dogovora oko obeštećenja predmetnih troškova iz ugovora, eventualno prolongiranje roka naplate bankarskih garancija, protesti lokalnog stanovništva...).